

Maelezo ya Mwongozo

Ulinzi Dhidi ya Unyonyaji na Dhuluma za Kijinsia na Unyanyasaji wa Kijinsia (SEAH) kwa mashirika ya misaada yanayotoa programu za kusaidia nchi zilizoathiriwa na COVID-19

Hatari ya Unyonyaji na Dhuluma za Kijinsia na Unyanyasaji wa Kijinsia (SEAH) ihuenda ukaendelea kuongezeka katika miezi ijayo wakati wa janga la COVID-19 na mwitikio. Ushahidi kutoka kwa magonjwa ya mlipuko yaliyopita unaonyesha kuwa athari za endelevu zinaweza kusababisha mabadiliko katika tabia za jamii na uhamaji wa jamii, ukosefu mkubwa wa usawa wa kijinsia na kijamii na kudhoofika kwa utoaji wa huduma na kuunda mazingira ambayo yanaongeza hatari ya SEAH.² Kwa hivyo ni muhimu kwamba kimataifa viwango vya ulinzi na usalama vipewe kipaumbele na kudumishwa kama sehemu ya mwitikio wa COVID-19, na kuzingatia wale ambao wana uwezekano mkubwa wa kupata SEAH. Mwongozo huu umeandaliwa ili kusaidia asasi za kiraia (AZAKI), sekta binafsi na wadau wengine katika misaada kuchukua hatua stahiki ili kuzuia na kukabiliana na SEAH.

Ni nani yupo katika hatari zaidi ya kupata SEAH?

Ingawa mazingira yanatofautiana, SEAH hufanyika pale ambapo watu binafsi wana nafasi ya kutumia vibaya nguvu zao na kwa hivyo kimsingi hupata wale ambao tayari hawaijivezi katika jamii. Wanawake na wasichana huathiriwa sana na SEAH katika sekta ya misaada.³ Hata hivyo, vikundi vingine ambavyo vinakabiliwa na

ubaguzi katika jamii pia vina hatari kubwa ya kupata SEAH, kama watu wenyewe ulemavu, wasagaji, mashoga, jinsia mbili na wanaume wanaojamiiiana na wanaume (LBGT+), wahamiaji, na wasichana na wavulana.⁴

Wanawake, wanaume, wavulana na wasichana wa makabila, lugha, wazawa, asili, rangi au jamii ndogo mara nyingi wanakabiliwa na ubaguzi, unyanyapaa na kutengwa na ukiukwaji wa haki zao ikiwemo pamoja na kunyimwa upatikanaji wa huduma, shughuli za kujikimu na usalama, ambazo zinaweza pia kujumuisha SEAH. Hata hivyo, kwa sasa kuna utafiti mdogo ambao unachunguza kiunga hiki. **Hasa SEAH dhidi ya wanaume vimefanyiwa utafiti mdogo.**

Watu ambao wanapata aina nyingi za ubaguzi, kama wasichana waliovunja ungo na wenyewe ulemavu, wavulana wanaoishi katika makambi ya wakimbizi au wanawake wanaojamiiiana wako katika hatari zaidi.

Kupoteza njia za kupata riziki na kusitisha shughuli za kawaida (lockdowns) kutohana na COVID-19 ita athiri sana jamii na kusababisha kuongezeka kwa kutengwa kwa wale wanyonge ambao wako hatarini. Katika mazingira ambapo fedha au misaada huletwa kusaidia jamii, hii inaweza kusababisha kuongezeka kwa ukosefu wa usawa wa nguvu kati ya mtoa huduma na mpokeaji, ambayo huongeza hatarini za SEAH.

Vikundi vilivyo katika hatari zaidi ya SEAH wakati wa janga la COVID-19

Wanawake na Wasichana	Wanawake na wasichana wako katika hatari kubwa ya SEAH ambapo wanategemea misaada kwa kuishi; na kuwafanya wawe katika hatari ya kulazimishwa kufanya biashara ya huduma za ngono ili kupata bidhaa na huduma. Wanawake ambao wanafanya kazi za huduma ya afya za mwitikio pia wapo katika hatari kubwa ya SEAH, kama vile ubakaji na unyanyasajji wa kijinsia, unaofanywa na wafanyakazi wenzao wenzao na wagonjwa. Wafanyakazi wa ngono, wanawake wakuu wa kaya na wanawake masikini wako katika hatari haswa ya SEAH unaofanywa na wafanyakazi wa shirika za misaada.
Watu wenyewe ulemavu	Watu wenyewe ulemavu ambao hutegemea AZAKI au watoa huduma wengine wana uwezekano mkubwa wa kufanyiwa SEAH. Watu ambao wanahitaji msaada wa utunzaji wa kibinafsi au ambao matamshi na mawasiliano yao yanaathiriwa na ulemavu wao wako katika hatari haswa, kama vile wanawake na wasichana wenyewe ulemavu. Watu wenyewe ulemavu wana uwezekano mdogo wa kutambua SEAH kama dhuluma kwa haki zao, au kujua jinsi ya kuripoti; kama matokeo, wanaweza kupata dhuluma kwa muda mrefu. Watu wenyewe matatizo ya afya ya kiakili ambayo hayazingatiwi kuwa ni ulemavu pia wanaweza kuwa katika hatari zaidi.
Wasichana na Wavulana	Wasichana, na hasa wasichana waliovunja ungo, wako katika hatari ya SEAH kutokana na mchanganyiko wa ubaguzi wa kijinsia na umri na wanaweza kuonekana kama walengwa rahisi ya ngono ya kibashara. Wavulana, hasa wale ambao ni masikini au wanaishi katika makambi ya wakimbizi au makambi mengine, wanaweza pia kulengwa na wanaweza kuwa na uwezekano mdogo wa kuripoti kutokana na unyanyapaa unaohusishwa na SEAH dhidi ya wavulana. Hatua za kuzuia kuenea kwa COVID-19 zinaweza kusababisha wasichana na wavulana kutenganishwa na walezi wao kutokana na mahitaji ya karantini au ugonjwa mbaya/kifo, na kuwaacha katika hatari kubwa zaidi ya aina tofauti za SEAH, ikiwemo unaofanywa na wafanyakazi wa shirika za misaada.
LGBT+	Jamii za LGBT+mara nyingi hukabiliwa na mitazamo hasi, ubaguzi au moja kwa moja kunyimwa ufikiaji wa huduma na watoa huduma, pamoja na AZAKI. Hii inaweza kusababisha watu kujitambulisha kama LGBT+ kunyonywa kingono ili waweze kupata bidhaa na huduma, hasa huduma muhimu kama msaada wa chakula na huduma za afya.
Watu ambao hupata aina nyingi za ubaguzi	Watu ambao hupitia aina nyingi za ubaguzi kwa sababu ya jinsia, umri, ujinsia, umasikini, rangi, kabilia, asili, hali ya uhamiaji, ulemavu na dini wana uwezekano mkubwa wa kufanyiwa SEAH. Mtu anapopitia aina mbali mbali ya ubaguzi, ndivyo hatari ya SEAH huongezeka zaidi, hasa wakati anapoingiliana na mfumo wa misaada.

Je! Ni hatua gani mashirika yanapaswa kuchukua ili kuzuia SEAH wakati wa COVID-19?

- Endelea kufanya kazi kutekeleza viwango vinavyotambulika vya kimataifa vya ulinzi⁵ na usalama ukilenga maalum hatari ya kutokana na COVID-19. Kwa kuwa hatari ya SEAH inaongezeka katika muktadha wa sasa, inakuwa muhimu zaidi kwamba mashirika yakague na kuhakikisha wanaendelea kutekeleza taratibu zao za ulinzi na usalama katika hali ambazo wafanyakazi wa kimataifa wamepunguzwa na mategemeo zaidi na usimamizi umewekwa kwa aina zingine za watendaji. Uhakiki, kusaini kanuni za maadili ya ulinzi na usalama, na mafunzo ya lazima na usimamizi vinapaswa viendelee kwa wafanyakazi wote wapya, wakandarasi na wanaojitolea unafaa ufanyike kabla ya kuanza kufanya kazi licha ya shinikizo la kupeleka wafanyakazi kwenye sehemu ya muitikio kwa haraka. Mafunzo ya kawaida lazima pia yaendelee kwa wafanyakazi, na mawasiliano wazi yatolewe ili kuhakikisha wanaendelea kuweka kipaumbele kutekeleza taratibu za ulinzi na usalama licha ya kuwa na kazi nzito kuliko kawaida na vipaumbele vya haraka vya kibinadamu.
- Wasaidie wafanyakazi wa kike kuchukua nafasi za uongozi kama sehemu ya mwitikio wa shirika lako. Kujumuisha wanawake zaidi katika nafasi za mbele na usimamizi kuna uwezekano wa kuongeza uelewa na ufuutiliaji wa maswala ya SEAH na kupunguza hatari kwa jumla. Kwa sababu ya janga hilo, wanawake wanaweza kuwa wameongeza majukumu ya kifamilia, kwa hivyo zingatia na pata ushauri kuhusu msaada gani wa ziada unaweza kuhitajika kwa wafanyakazi wa kike.
- Tambua hatari mpya kutokana na COVID-19, zikiwemo SEAH mtandaoni na nje ya mtando. Hii inapaswa kufanya kulingana na uchambuzi wa jinsia na ujumuishaji wa kijamii ili kutambua wa nani aliye katika hatari zaidi ya SEAH katika muktadha husika. Ni muhimu pia kwamba kwa kila mpango au shughuli za uchambuzi unafanywa ili kuelewa sababu za hatari za SEAH na wapi tofauti kubwa ya nguvu zipo, kwa mfano wapi bidhaa au pesa zinasambazwa au wapi wafanyakazi kimsigi ni

wa kiume, kwani hali hizi zinaongeza uwezekano wa SEAH.

- Kubuni au kurekebisha miradi pamoja na jamii ambazo zinaungwa mkono kadiri inavyowezekana, kuwa waangalifu kujumuisha vikundi viliviyotengwa, hasa mashirika ya haki za wanawake. Ni muhimu sana kuelewa hatari za SEAH kwa wale walio katika hatari zaidi na kuhakikisha shughuli na mifumo ya kuripoti imepangwa kupatikana. Wakati mikutano ya kibinafsi huenda isiwezekane, mashauriano ya simu na wanaharakati wa ndani au mashirika yanaweza kutumiwa badala yake.
- Shirikiana na mashirika mengine yanayofanya kazi katika sekta hiyo ikiwa ni pamoja na Mtando Baina ya Mawakala wa Ulinzi dhidi ya Unyonyaji wa Kijinsia na Dhuluma (PSEA)⁶ (ikiwa upo). Ushirikiano huu unachukua muda kwa mashirika madogo wakati yanakabili shinikizo la uhaba wa rasilimali. Hata hivyo, kutofaulu kuratibu husababisha kurudia na/au ukosefu wa maarifa juu ya ulinzi unaopatikana na kuripoti rasilimali na mifumo ya rufaa ya walioathirika. Ikiwa hakuna mtando baina ya mawakala wa PSEA uliopo, ongeza wigo na uratibu na mitando mingine husika kwa mfano Ulinzi na Usalama wa Watoto au Ukatili wa Kijinsia (GBV).
- Hakikisha shirika lako lina orodha ya sasa ya huduma za rufaa zinazopatikana kwa watu wazima na watoto waliopitia SEAH na kwamba hii inasashwa kila wakati kulingana na Hatua za Serikali/ PSEA kushughulikia COVID-19, ambayo pia inaweza kusababisha rasilimali kuelekezwa mbali na huduma zisizohusiana moja kwa moja na COVID-19. Rramani za huduma inahitaji kujumuisha msaada wa matibabu (Kinga Baada ya Mfiduo (PEP) kuzuia Virusi Vya Ukimwi (VVU), usimamizi wa kimatibabu wa Ubakaji, uzazi wa mpango wa dharura na matibabu mapana ya majeraha), msaada wa kisaikolojia, makazi au sehemu zingine za usalama, msaada wa kisheria na utekelezaji wa sheria. Shirikiana na wadau wengine (kama vile vikundi vidogo au mitando ya GBV au ulinzi na usalama wa watoto); kuona ikiwa wengine tayari wamefanya hii na wanaweza kushiriki habari na wewe. Kumbuka

kuzingatia mahitaji ya tofauti baina ya watu wa kiume na wa kike waliopitia SEAH.

- **Hakikisha jamii, kaya na watu binafsi**
wanafahamishwa vyema kuhusu huduma za rufaa na wapi na jinsi gani wanaweza kuzifikia. Kwa kuongezea, juhudini zinapaswa kufanya kusisitiza ujumbe kwamba huduma zote za
- **Tathmini hatari za usimamizi na ufuatiliaji wa mbali** na tathmini uaminifu wa habari unayopata (ni nani anayetua - viongozi wa jamii, wafanyakazi wako mwenyewe, washirika wapya?). Fikiria jinsi unavyoweza kuarifiwa na kufuatilia ishara za SEAH unaotokea katika jamii. Kazi zaidi ya shirika lako inaweza kufanya mtandaoni na kwenye mitandao ya kijamii ambapo mpaka kati ya mawasiliano ya kitaalam na ya kibinafsi unaweza kufilia. Toa mwongozo wazi kwa wafanyakazi wako juu ya nini adabu inayofaa na ni nini wanaweza na hawawezi kufanya wanapowasili na wanajamii mtandaoni.
- **Tumia lugha isiyowanyanyapaa na ushughulikie kikamilifu maoni potofu na unyanyapaa ambayo yanaweza kuibuka katika jamii zilizoathiriwa na COVID-19.** Ubaguzi dhidi ya watu ambao wameambukizwa COVID-19 au wanaohusishwa na COVID-19 unaweza kusababisha kusita kutoa taarifa ya SEAH au kupoteza kipato au mitandao ya kujipatia riziki/misaada; na inaweza kusababisha watu kugeukia kazi ya ngono ili kukidhi mahitaji ya kuishi.

Je! Ni hatua gani mashirika yanapaswa kuchukua ili kuhakikisha kuripoti na kukabili SEAH?

- Wasaidie waliopitia SEAH na uweke kipaumbele usalama wao hata wakati wa kusitisha shughuli za kawaida (lockdowns) na ujitatidi mbinu iliojikita kwa waliopitia SEAH.⁷ Kulingana na mazingira, ni muhimu kujaribu kuanzisha mawasiliano salama, ya siri na ya moja kwa moja ili kujua matakwa ya aliyepitia SEAH. Msaada unaweza kuhitajika kutoka kwa mashirika mengine na/au mamlaka kuhakikisha aliyepitia SEAH anapelekwa mahali salama ikiwa inahitajika, kupata huduma za rufaa na msaada ikiwa ripoti au tukio hiyo itachunguzwa. Hii pia ni kwa nini ni muhimu kuweka ramani ya huduma zilizopo hadi sasa.

kibinadamu ziko au zinapaswa kuwa bure, na mabango kuwepo kwenye vituo vya huduma yakiwa na ujumbe uliotajwa, ambayo inapaswa kusaidia kupunguza mahitaji ya upendeleo wa kijinsia kwa malipo ya huduma.

- Wasaidie wafanyakazi kusimamia ustawi wao kimwili na kihemko, wakitambua kuwa mfadhaiko ya kushughulika na COVID-19 na kusitisha shughuli za kawaida (lockdown) vinaweza kuwazuia watu wengine kuripoti walivyopitia SEAH.⁸ Wenzako pia wanaweza kuwa na uwezo mdogo wa kutambua ishara za tabia isiyofaa, na wafanyakazi ambao wamepitia SEAH wanaweza kuhisi kuwa uzoefu wao wenyewe haufai kuripoti katika muktadha wa mahitaji makubwa ya ulimwengu yanayotokana na COVID-19. Kwa hivyo, hakikisha ujumbe unaofaa kuhusu kipaumbele kinachoendelea cha usalama na ustawi wa wafanyakazi na wanufaika, na kwamba kuripoti kila wakati kutachukuliwa kama kipaumbele cha juu.
- Pitia na urekebishe njia za kutoa taarifa na kuhakikisha kuwa zinapatikana kwa wale ambao wana uwezekano mkubwa wa kupitia SEAH. Athari za janga hilo katika jamii zitaendelea kubadilika, kwa hivyo mipango ya mazingira ya kawaida na kusasisha ni muhimu kusaidia utayari na kutathmini chaguzi tofauti. Njia za kuripoti lazima zibadilishwe ili kuhakikisha kuwa zinaendelea kupatikana kwa wanawake na wasichana, na pia vikundi vingine ambavyo vinaweza kupata shida kupata habari, kama vile watu wenye ulemavu au vikundi vingine vinavyotengwa na jamii. Njia tofauti za mawasiliano zinapaswa kutumiwa kuarifu sehemu zote za jamii juu ya tabia gani wanaweza kutarajia kutoka kwa mashirika ya misaada. Uso kwa uso na umbali wa kijamii, redio, runinga, mitandao ya kijamii, simu za mgononi, ujumbe mfupi (SMS), machapisho (yaliyotafsiriwa na yanayopatikana) yanapaswa kuzingatiwa, na pia jumbe zinazotolewa na misaada. Ushahidi unaonyesha sauti za kike kuwa na ufanisi zaidi katika kufikisha ujumbe hizi.⁹ Jaribu kupanga utaratibu wa kuripoti wa shirika lako na wengine kadri inavyowezekana ili kuepuka mkanganyiko kwa wanajamii.

- Tathmini ripoti za SEAH ili kubaini ni hatua gani ya kuchukua na lini, na uweke mpango huo chini ya ukaguzi wa kawaida. Ripoti zilizopokelewa zinapaswa kufanyiwa kazi *licha ya kusitishwa kwa shughuli za kawaida* au vizuizi vingine. Maamuzi ya usimamizi wa visa juu ya hatari yanapaswa kufanyiwa katika kila hatua ya uchunguzi ili kuamua ikiwa ni salama au inawezekana kufanya uchunguzi moja kwa moja au kwa mbali. Njia ya hatua inaweza kuwa sahihi k.v. utafiti wa dawati unaweza kufanyiwa kwanza na ikiwa usiri unaweza

kuhakikishwa, mahojiano yanaweza kufanywa ama kuititia mshirika anayeaminika au kwa simu. Ikiwa katika hatua yoyote usalama, ustawi na afya ya mtu yeyote anayehusika na uchunguzi (aliyenusurika, mlalamikiwa, mashahidi / mchunguzi) wameathiriwa au kuwa kwenye hali ya mashaka, uchunguzi unapaswa kusimamishwa, tathmini ya hatari iliyorekebishwa ifanywe na uamuzi uchukuliwe ikiwa ni kurekebisha / kuendelea au kusitisha uchunguzi.

Hati hii ni pato kutoka kwa mpango wa kulinda rasilimali na Kituo cha Usaidizi unaofadhiliwa na misada ya Uingereza kutoka kwa serikali ya Uingereza. Hata hivyo, maoni yaliyotolewa, na habari ilio ndani yake sio lazima zile za au zilizoidhinishwa na serikali ya Uingereza, ambao hawawezi kukubali jukumu la maoni kama hayo au habari au kwa utegemezi wowote uliowekwa kwo.

Chapisho hili limeandaliwa na programu hiyo, wanachama wake wa muungano na jamii pana ya wasomi na watendaji kwa mwongozo wa jumla juu ya jambo la kupendeza. Kwa habari zaidi au uchunguzi wowote, wasiliana na veronica@rshub.org.uk

Maelezo ya mwisho

¹Katika muktadha huu kulinda kunamaanisha kulinda dhidi ya Unyonyaji na Dhuluma ya Kijinsia na Unyanyasaji wa Kijinsia (SEAH):**Unyonyaji wa Kijinsia:**Dhuluma yoyote halisi au iliojaribiwa ya nafasi ya mazingira magumu, nguvu tofauti, au uaminifu kwa madhumuni ya ngono. Inajumuisha kufaidika kwa muda mfupi, kijamii, au kisiasa kutokana na unyonyaji wa kijinsia wa mwingine. Chini ya kanuni za Umoja wa Mataifa (UN) ni pamoja na ngono ya kibashara, kuomba ngono ya kibashara na uhusiano wa kinyonyaji; **Dhuluma ya Kijinsia:**Ungiliaji halisi au wa kutishiwa wa mwili wa asili ya ngono, iwe kwa nguvu au chini ya hali zisizo sawa au za kulazimisha. Inapaswa kushughulikia shambulio la kijinsia (kujaribu kubaka, kubusu / kugusa, kumlazimisha mtu kufanya ngono ya mdomo / kugusa) na vile vile kubaka. Chini ya kanuni za Umoja wa Mataifa (UN), vitendo vyote vya ngono na mtu aliye chini ya umri wa miaka 18 vinachukuliwa kuwa dhuluma ya kijinsia; **Unyanyasaji wa kijinsia :** Mwendelezo wa tabia na mazoea yasiyokubalika na yasiyokaribishwa ya asili ya kingono ambayo yanaweza kujumuisha, lakini sio tu, mapendekezo au madai ya ngono, maombi ya upendeleo wa kijinsia na mwenendo wa ishara za kingono, kimaneno au kimiwili, ambazo zinaonekana au zinaweza kuonekana kuwa za kukera au za kufedhehesha.

² Kikundi cha Maendeleo cha Umoja wa Mataifa - Afrika Magharibi na Kati (2015) Athari za Kijamaa na Kiuchumi za Ugonjwa wa Virusi vya Ebola katika Nchi za Afrika Magharibi: Wito wa Kuzuia, Kupona na Kuzuia Kitaita na Kikanda, <https://bit.ly/35DWWRq>; UNDP (undated) Assessing Sexual and Gender Based Violence during the Ebola Crisis in Sierra Leone, <https://bit.ly/2WLtzJh>

³ Kamati ya Kudumu ya Ushirkiano (IASC) (2020) Maelezo ya Kiufundi ya Muda: Ulinzi kutoka kwa Unyonyaji na Dhuluma ya Kijinsia (PSEA) wakati wa Mwitikio wa COVID-19 - Toleo 1.0 , <https://bit.ly/3fpcrRL>; Alina Potts (2020), Pandemics in Crisis – Affected Settings: Ensuring Women & Girls Are Not Forgotten, George Washington University Global Women's Institute, <https://bit.ly/35zgjeH> ; Yaker, R (2020) Securing the Safety and Wellbeing of Women Frontline Healthcare Workers in the COVID-19 Response, GBV AoR Helpdesk, <https://bit.ly/2YDxD0t>;

⁴ Meaney-Davis, J. et al (2020) Athari za COVID-19 kwa Watu Wenye Ulemavu: Mapitio ya Haraka, Swala ya Msaaada wa Jumuia ya Ulemavu Swala la 35, Baadaye Jumuishi , <https://bit.ly/3djQ0f5> ; OHCHR (2020) COVID-19 na Haki za Binadamu za Watu wa LGBTI, <https://bit.ly/2W6CSEo>; Kamati ya Kudumu ya Ushirkiano (IASC) (2020) Maelezo ya Kiufundi ya Muda: Ulinzi kutoka kwa Unyonyaji na Dhuluma ya Kijinsia (PSEA) wakati wa Mwitikio wa COVID-19 - Toleo 1.0,<https://bit.ly/2YC833G>.

⁵ Mwitikio wa kimataifa tangu 2018 unatokana na kuzingatia moja au yote ya seti zifuatazo za viwango vya kulinda: 1) Viwango vya chini vya Uendeshaji vya IASC kwenye PSEA (<https://bit.ly/2YEIw3b>) , ambavyo vinaungwa mkono na Kanuni Kuu Sita za IASC zinazohusiana na Unyonyaji na Dhuluma ya Kijinsia (<https://bit.ly/35J78sc>); na 2) Kiwango cha Kibinadamu cha Msingi (<https://bit.ly/2SDCJpB>) (angalia pia mwongozo wao juu ya Kiwango na COVID-19 (<https://bit.ly/2Li7DA9>). Viwango vya kulinda kuaweka watoto Salama (<https://bit.ly/2L4mZYJ>) vinafaia pia katika mipangilio mingi lakini hazina hadhi sawa na viwango "muhimu" vya kimataifa kati ya wafadhibili na vikundi vingine.

⁶ Kawaida inayoongozwa na Mratibu wa Kibinadamu wa Umoja wa Mataifa (UN) / Mratibu Mkazi anayeungwa mkono na Mratibu wa Ulinzi kutoka kwa Unyonyaji na Dhuluma ya Kijinsia (PSEA). Kamati ya Kudumu ya Ushirkiano (IASC) (2020) Maelezo ya Kiufundi ya Muda: Ulinzi kutoka kwa Unyonyaji na Dhuluma ya Kijinsia (PSEA) wakati wa Mwitikio wa COVID-19 - Toleo 1.0, <https://bit.ly/2yxPj32>

⁷Mtazamo unaozingatia aliyeokoka unategemea kanuni nne zinazoongoza za usalama, usiri, heshima na kutobagua. <https://bit.ly/3djqWVw> . Wakati wa kuripoti tukio la kulinda kanuni hizi zinapaswa kuzingatiwa kila wakati na habari hutolewa tu mahali ambapo ni salama kufanya hivyo na kwa hitaji la kujua.

⁸Wanawake wa Umoja wa Mataifa (UN) na Watafsiri wasio na Mipaka (2020) COVID-19: Jinsi ya kujumuisha watu Waliotengwa na Walio katika Mazingira Magumu katika Mawasiliano Hatari na Ushiriki wa Jamii , <https://bit.ly/2W8HzgT>

⁹ Wanawake wa UN na Watafsiri wasio na Mipaka (2020) COVID-19: Jinsi ya kujumuisha watu Waliotengwa na Walio katika Mazingira Magumu katika Mawasiliano Hatari na Ushiriki wa Jamii , <https://bit.ly/3caGACn>